

Politiški oddelek.

Sprava na Kranjskem.

Na shodu katoliškega političnega društva v Ljubljani sprožil je drž. poslanec dr. Šušteršič misel, naj bi se slovenski stranki v deželnem zboru kranjskem združili v jedno stranko. Ta misel je obudila po vsem Slovenskem veliko senzacijo. Dotični odstavek Šušteršičevega govora slovó:

„Sedanji tenotki so za razvoj Avstrije in njenih narodov velepomembni. Borba, ki se je pričela mej liberalnimi Nemci in Slovani, je velevažna in bo konec njen usoden in odločevalen za državo. Vnel se je namreč na vsej črti boj Slovanstva proti neopravičeni nadvladi Nemcev v avstrijski državi. Zato je opazati pri vseh slovanskih narodih v Avstriji, da se resno pripravljajo za to borbo in sicer s tem, da opuščajo mej seboj bratovske prepire ter se družijo v krepko, združeno vojno, složno v borbi proti zagrizenim, krivičnim nasprotnikom.

Tudi zastopniki Slovencev v državnem zboru so spoznali, da je v teh kritičnih razmerah nujna, najsvetejša domoljubna dolžnost, opustiti vse neplodne mejsebojne prepire ter združiti se v skupen klub, v katerem je celotno zastopan slovenski narod. Le tem potom je mogoče zastopnikom slovenskega naroda na Dunaju ugledno in vspešno zastopati svoj narod in njegove vsestranske koristi.

Ta zveza slovenskih državnih poslancev brez razlike strank pa ne more biti trajna, ako se nadaljuje brezoziren bratomoren boj mej strankama, kajti poslanci obeh strank ne morejo dalje časa ostati ravnodušni nasproti domačim borbam.

Govornik je rekel, da je njegovo nepremakljivo prepričanje, da se treba tudi Slovincem na Kranjskem, vzlasti v deželnem zboru združiti, ako hote v sedanjem za Slovanstvo sploh in posebe za Slovence usodne trenutku izvršiti svojo dolžnost nasproti samim sebi. Kar je bilo, to se mora pozabiti.

Prevažno je vprašanje o prihodnosti vseh Slovencev, da bi tega ne mogli storiti. Ako pomislimo le za trenutek na neznosne razmere naših slovenskih bratov izven Kranjske, in na škodo, katero vsled preprirov trpé tudi Slovenci na Kranjskem v vsakem oziru, tedaj nam se ne bo v tem prevažnem trenutku pretežko osebno žrtvovati in v korist skupnega naroda vse poskusiti, da se dožene tudi v kranjskem deželnem zboru sloga mej slovenskima strankama.

Ker pa katoliško-narodna stranka zastopa v deželnem zboru večino slovenskih volilcev, ima ona posebno odgovornost za prihodnost in zato je njene dolžnost, da prične poskuse za spravo razdvojenih bratov. Dr. Šušteršič je završil svoj velepomembni govor z zatrdilom, da je sedaj za Slovence kakor za Slovane v Avstriji sploh napočila nova doba, ako bodo znali izrabiti ugoden trenutek s tem, da se združijo v resno, skupno delo. Ako sedaj

ne porabijo tega momenta, je njih usoda zapečatená za daljšo prihodnost in ura, za tako akcijo sedaj zamujena, se na povrne več nobena. Govornik je sklenil z željo, da veliki, usodni dogodki najdejo Slovence kot narod zrelih mož, ki v teh kritičnih dneh umeva svojo važno nalogo, kot del Slovanstva v avstrijski državi ter se z mesebojno slogo pripravi na odločilno bitko bližnje prihodnosti.“

Vsak rodoljub mora želeti, da se ta na sebi lepa in za vse Slovanstvo prevažna misel uresniči. A v tem, ko vlada povsod le navdušenje, ga skoro ni čuti treznega glasu.

Slovenski stranki sta si stali že l. 1873. sovražni nasproti. Spoznavši žalostne posledice tistega boja, sta se združili, a ta jedinstvo je trajala le malo časa, največ zategadelj, ker dogovori niso bili jasni in točni, in le prezgodaj, že nekaj let po sklepu miru, se je zopet začel boj.

Na to zdi se nam da ni smeti pozabiti. Sloga mej obema strankama se lahko doseže, a skrbeti je, da bode imela v sebi jamstvo trajnosti, kajti sloga, ki bi tega ne imela, bi ne bila dosti vredna in bi pri prvi priliki razpadla.

Politični pregled.

Položaj. — Prvi znaki, da se je začela doba absolutizma, so se že pojavili. Vlada je čakala konca letošnjega zasedanja delegacij, potem pa začela vladati s pomočjo § 14. naše ustave, torej brez sodelovanja drugega postavodajalnega faktorja. To delovanje je popolnoma nezakonito in protiustavno, ali vlada si drugače ni znala pomoči. S cesarsko naredbo na podlagi § 14. je vlada uveljavila v poslanski zbornici sprejeti a od gospodske zbornice še ne potrjeni načrt o podporah po ujmah oškodovanim okrajem a je dotične svote povišala skoro za milijon gold. Dalje si je na ta isti način dovolila šestmesečni budgetni provizorij in kontingent rekrutov za l. 1898., potem pa provizorno podaljšala pogodbo z Ogersko na jedno leto, dočim je krona določila svoto, po kateri se mej obe državni polovici razdeli prispevek k skupnim potrebščinam. Na ta način se je vlada za sedaj iznebila vseh skrbi. Način kakor je to storila, je jako priprost, a s tem si je vlada pomagala samo za trenutek, ne tudi za bodočnost. Z absolutizmom se ne da dolgo izhajati, zlasti ker je do meseca maja skleniti definitivno pogodbo z Ogersko in obnoviti vojni zakon za dobo 10 let. Vlada bode poskusila omogočiti zasedanje državnega zbora. Ker je to samo mogoče, če odnehajo Nemci od obstrukcije, namerava vlada ugoditi njihovim zahtevam, v kolikor upa, da se potem Čehi ne lotijo obstrukcije. V ta namen je zaključila zasedanje državnega zbora, ker se s tem odpravi sedanje, Nemcem jako neljubo predsedništvo, potem pa premeni Badenijeve jezikovne naredbe in sicer baje tako, da ostanejo naredbene določbe glede uradnega jezika neizpremenjene, premene se pa določke glede jezikovnega znanja uradnikov tako, da v nemških okrajih nekaterim procentom uradnikov ne bo potreba izkazati znanje češkega jezika, v čeških okrajih pa nekaterim procentom uradnikov ne bo treba izkazati znanje nemškega jezika. Na ta način upa vlada, da zadovolji Nemce, ne da ob enem razburi Čeha. Ako se Nemci pomirijo, skliče vlada meseca februarja ali marca državni zbor, če pa Nemci še ne odnehajo, hoče oktrojirati nov volilni red, po katerem bi zopet dež. zbori volili držaane poslance kakor pred letom 1873.

Tridesetletnica ustave. — Dne 21. decembra je bilo 30 let, odkar je bila izdana decemberska ustava. Dasi je ta ustava globoko posegla v vse naše javno življenje in je v premnogih ozirih znamenito predrugačila, se vendar te obletnice ni nihče zapomnil. To je jako žalostno znamenje, kajti četudi je ta ustava prikrojena v korist Nemcev in na škodo Slovanom ter je Nemcem omogočila, da so si znatno utrdili svoj položaj, moramo na drugi strani vendar priznati, da je ta ustava tudi Slovanom in posebno še nam Slovencem v premnogih ozirih bila na korist. Brez pretiravanja se lahko reče, da smo le vsled te ustave mogli v zadnjih letih vsaj deloma napredovati in utrditi svojo opozicijo, in bi bilo torej le prav da smo se je ob njeni tridesetletnici drugače spominjali, kakor drugi narodi.

Delegacijsko zasedanje. — Dne 22. t. m. sta imeli avstrijska in ogerska delegacija zadnjo sejo. Obe delegaciji sta odobrili skupni finančni zakon za l. 1898., dasi nobena ni vedela, kako se prispevek repartira! Tako slepo dovoljevanje ogromnih svot mora osmešiti vsak parlamentarizem. V avstrijski delegaciji je se pri tej priliki imela živahna debata. V imeni desnice je Jaworski izjavil, da desnica sicer dovoli, da se nagodba uveljavi s pomočjo § 14., a le s težkim srcem, da pa odklanja od sebe vsako odgovornost za to in da zadene vsa odgovornost jedino in izključno nemške poslance, kateri se z obstrukcijo spravili vso državo v nevarnost. Nemški poslanci so se izgovarjali, da je bila obstrukcija samo silobran, da pa jo radi opuste, ako se prekličejo jezikovne naredbe. V imeni Čehov je na to odgovoril dr. Herold, kateri je rekel, da so Čehi s temi naredbami dobili samo jeden del pristoječih jim pravic, zato se jim ne odreko, a če bi vlada brez njih vednosti in privoljenja naredbe preklicali ali Čehom na škodo predrugačila, uprli bi se temu Čehi z vso odločnostjo in brezobzirnostjo. Vlada je mogla iz teh izjav spoznati meje, do katerih sme s popustljivostjo napram Nemcem iti, ako jih prekorači, prisili Čeha, da se lotijo obstrukcije in bila potem tam, koder se nahaja zdaj.

Parlamentarna večina in nemška katoliška ljudska stranka — Jedro parlamentarne večine so Slovani, toda ta parlamentarna večina bi postala tisti hip manjšina, čim se loči od nje nemška katoliška ljudska stranka. Veliki večini te stranke se mora priznati, da se je v zadnjih parlamentarnih bojih krepko držala svojih slovanskih zaveznikov in se ni ustrašila silnega nemškonacionalnega viharja, kateri je nastal proti njej. Toda v stranki sami so tirolski poslanci ves čas delali zgago in večino opetovano spravili v največjo nevarnost. Dotično postopanje Dipaulijevo in Kathreinovo je našim čitateljem še vedno v dobrem spominu. Tudi sedaj ta frakcija ne daje miru. Večno ruje in spletke proti večini in še le zadnjič je Zallinger na nekem shodu govoril tako sovražno proti večini, da je to Slovane moralo do skrajnosti ogorčiti. Slovani bi bili to frakcijo že davno vrgli čez prag, da jim ni za res pošteno in zvesto nemško katoliško stranko, katera se seveda trudi, da ohrani jedinstvo mej svojimi pristaši. Žal, da je ruvanje tirolskih poslancev tudi že druge člane katoliške stranke zbegalo in celo dr. Ebenhoch. Ta je zadnje dni v svojem listu obelodanil članek, v katerem je grajal, da Slovani na nemškonacionalna izzivanja odgovarjajo s povdarjanjem svojega narodnega stališča. Iz tega članka se vidi, da se je tudi dr. Ebenhoch že ustrašil gibanja nemških nacionalcev in to je slabo znamenje za bodočnost parlamentarne večine.

Reka. — Te dni so se vršile nove volitve v reški občinski svet. Čigar člani so bili vsi odstopili, ker ogerska vlada ni spoštovala reške avtonomije, ampak je nekaj ogerskih zakonov siloma uveljavila tudi na Reki. Volilni boj je bil ljut. Madjari so se na vso moč trudili, da bi napravili zmešnjavo, a ni se jim posrečilo, kajti laški avtonomisti so zmagali z veliko večino.

Ogerska — Vsled nagodbe je prišla ogerska vlada v največjo stisko. Predložila je drž. zboru načrt zakona s katerim se samostojno podaljša nagodba za dobo jednega leta. Opozicijske stranke so se temu uprle z vso silo in dosegle nepričakovan uspeh. Ogerski državnozborni pravilnik ne pozna niti konca debata niti drugih taci priporočkov, kakršne je na pr. rabila večina avstrijskega parlamenta v minolem zasedanju. To je združenim opozicijskim strankam znatno olajšalo njih boj. Izdali so parolo, da se nagodba ne sme obnoviti, da mora Ogerska tudi v trojedinskih, carinskih in denarstvenih zadevah postati popolnoma samostalna in z dolžimi govori so tudi res dosegli to, da parlament vladnega zakonskega načrta ni mogel vzprejeti. Po jasnem besedilu ogerske ustave je s tem že zagotovljena samostanost Ogerske tudi v rečenih zadevah. Ogerska ustava pa tudi ne pozna nobenega paragrafa, kateri bi pooblašal vlado, uveljavljati take stvari navedbenim potom. Vlada si je pomagala na jako premeten način. Pustila je namreč razmerje mej Avstrijo in Ogersko tako, kakor je sedaj, upajoč, pa potem parlament pripoznavajoč samostanost Ogerske v carinskih in trgovinskih zadevah obnovi nagodbo na 10 let — kar pa se bržčas ne zgodi, prav ker se ni sklenila provizorna nagodba.

Srbija. — Zadnje dni je bilo usmrčenih več hajdukov, kateri so izvršili blizu 200 najgrozovitejših roparskih umorov. Dotična sodna obravnava je spravila na dan, da so ti hajduki morili največ samo politične nasprotnike radikalne stranke a da je bil njih glavni vodja radikalne kmetijske stranke poslanec Ranko Tajšić. Sodniki, prisitaši radikalne stranke, so Tajšića sicer obtožbe oprostili, a Tajšić je vzlic temu pobegnil v Črno goro. Z njim je izginil s pozorišča jeden politični voditelj, kateri je srbsko ime pred vsem svetom osramotil.

Obrtnija.

Moderna umetelna obrt.

Moderno literaturo imamo; moderno umetnost tudi, samo o moderni umetniški industriji še ni duha ni sluha. In vendar sta umetnost in umetniška obrt nerazdružno zvezani. Vsa zgodovina umetnosti in obrta nam to izpričuje. Ako kdo pogleda sliko Lionardovo, Fayenco Gubbiovo in kak zlatarski izdelek Pollajuolov, mora priznati, da sta bila slednje imenovana prav tako velika umetnika, kakor Linoardo, in isti utis ima kdor primerja kako sliko slavnega Watteaua s kakim porcelanskim izdelkom severskim ali s kako kovino saintgermainsko.

Literatura, slikarstvo in kiparstvo je zašlo v impresionizem, v naturalizem, v misticizem, toda umetelna obrt je ostala tam, kjer je bila in posnema kakor opica še vedno samo renesančne in rokoko-izdelke in še te brez ukusa, brez tistega razumevanja, katero naredi iz rokodelstva umetnost.

Kje so v tem oziru Francozi! Na francoskem cveto najrazličnejše umetelne obrtnosti. Obrtniki so se poprijeli že pozabljenih tehnik — tako vlivanja svinca — in stvarjajo čudevite reči, katere prodajajo po vsem svetu za drag denar, kajti ti proizvodi umetelne obrtnosti se ne kupujejo samo za kratek čas, samo za okratek, ampak za praktične uporabo.